

DOI: 10.31866/2616-745X.12.2023.292409
УДК 37.017.4:323.1]:342.25(4-6ЄС)-044.247

**РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ
ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**

Чупрій Леонід Васильович^{1ab},
Сіра Оксана Володимирівна^{2a}

Надіслано:

02.09.2023

Рецензовано:

06.09.2023

Прийнято:

22.09.2023

¹Доктор політичних наук, доцент,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7221-5703>,
e-mail: chupriy2006@ukr.net,

²Кандидатка філософських наук,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1069-2381>,
e-mail: ovsira@ukr.net,

^aУкраїнський державний університет
імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна, 01601,

^bДержавний податковий університет,
вул. Університетська, 31, Ірпінь, Україна, 08205

Для цитування:

Чупрій, Л.В. та Сіра, О.В., 2023. Розвиток сфери національно-патріотичного виховання в умовах децентралізації та євроатлантичної інтеграції України. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 12, с.134-149. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.12.2023.292409>.

У статті розглядаються особливості розвитку сфери національно-патріотичного виховання в умовах децентралізації вітчизняних органів влади та євроатлантичної інтеграції України. Вказується, що національно-патріотичне виховання спрямоване на формування у молоді національної свідомості, почуття любові до України, пошани до видатних українських політичних та історичних діячів і ключових подій української історії, готовності до сумлінного виконання громадянських і конституційних

© Чупрій Л. В., 2023

© Сіра О. В., 2023

ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...

обов'язків, зокрема захисту рідної Батьківщини. Акцентується увага на тому, що національно-патріотичне виховання населення України сприяє посиленню євроатлантичних прагнень Української держави, оскільки тільки повноцінне членство в Північноатлантичному альянсі може забезпечити надійну гарантію суверенітету та її територіальної цілісності, а це є одним із ключових пріоритетів національно-патріотичного виховання. Підкреслюється, що ключовими умовами вступу до Північноатлантичного альянсу є відданість цінностям, які є спільними для країн євроатлантичної спільноти, демократизація всіх сфер життя та децентралізація, в рамках якої здійснюється формування територіальних громад (ТГ). Зазначається, що реалізація державної політики у сфері національно-патріотичного виховання на рівні ТГ потребує уточнення механізмів організаційного та методичного регулювання. На сьогоднішні основним недоліком ресурсної бази фахівців із роботи з молоддю в ТГ є недостатні матеріальні та кадрові ресурси.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання; територіальні громади; євроатлантична інтеграція; децентралізація.

Вступ

Європейська та євроатлантична інтеграція України, трансформація світової політичної системи, військова агресія росії проти України вимагають ґрунтовнішого дослідження проблем патріотичного виховання в умовах децентралізації органів управління. Патріотичне виховання молоді сьогодні є одним із найголовніших пріоритетів державної вітчизняної політики, яка спрямована на виховання молодого покоління на кращих зразках історії рідної країни, традицій, культури, освіти українського народу, що сприятиме суверенітету та територіальній цілісності Української держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання національно-патріотичного виховання вивчали вітчизняні дослідники, зокрема І. Бех, К. Журба, В. Кремень, П. Гай-Нижник, В. Кульчицький, Н. Ничкало, О. Пометун, М. Сметанський, М. Фіцула, Г. Шевченко. Військово-патріотичне виховання досліджували такі науковці, як М. Зубалій, Т. Рондзістий, В. Івашковський, М. Тимчик, А. Линник, А. Гуляев та інші. Педагогічні засади формування патріотичних почуттів учнів різних типів навчальних закладів розглядали О. Абрамчук, Т. Гавлітіна, В. Датський, В. Дроговоз, В. Мірошніченко, П. Онищук, Р. Петронговський та інші. Сучасні підходи до організації і підвищення ефективності патріотичного вихован-

ня розробляли М. Дубина, О. Коркішко, Н. Мазикіна, А. Монахов, В. Матяшук, П. Онищук, Г. П'янковський, Є. Ширекіна та інші.

Що до процесів децентралізації та взаємодії центрального і місцевих рівнів влади, то ці питання досліджували у різні часи такі науковці, як В. Бурденюк, М. Драгоманов, С. Махіна, А. Михайловський, С. Перегудов, М. Пухтинський, В. Рильська, І. Трофімова, М. Туган-Барановський, І. Франко, І. Шегаєв та інші.

Ефективне національно-патріотичне виховання сприяє посиленню геополітичної суб'єктності України і реалізації євроатлантичних прагнень нашої держави. У цьому контексті західні дослідники Роберт Хантер, Герман Гарнетт, Збігнев Бжезінський відзначали, що Україна має велике значення для майбутнього НАТО. Вони підкреслювали, що успіх трансформації європейської системи безпеки залежить від того, чи зможе Україна стати вільною та унітарною державою протягом наступних 15 років. Якщо таке досягнення буде здійснене, то НАТО зможе вважати себе успішним; якщо ж ні, це розцінюватиметься як поразка (Hunter, 1999; Garnett, 1999; Бжезінський, 2019).

Формулювання цілей статті та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Метою дослідження є аналіз розвитку сфери національно-патріотичного виховання в умовах децентралізації вітчизняних органів влади та євроатлантичної інтеграції України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Існування в попередні роки різнополюсних орієнтацій щодо зовнішньополітичного вектора розвитку, трактування історії тощо породжували нестабільність соціальних зв'язків, розмитість ідентифікаційних систем в українському суспільстві. Влада недостатньо приділяла увагу пошуку консолідуючих важелів (у тому числі й через агресивну політику з боку сусідніх країн), що не дозволяло широкому загалу суспільства згуртовуватись навколо спільних уявлень, норм та цінностей. Адже наявність такого суспільно-політичного консенсусу є запорукою того, що більшістю громадян буде обрано своєю ідентичністю так би мовити відповідальність за розбудову України.

Російсько-українська війна (як і Революція гідності, Помаранчева революція) засвідчила існування значного внутрішнього потенціалу консолідації нашого суспільства навколо певних цінностей. Зокрема, *воля, гідність*,

ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...

самобутність, верховенство закону, європейська та євроатлантична інтеграція безперечно стали бажаними напрямками подальшого розвитку держави (Сіра, 2023а).

Оскільки в основу системи національно-патріотичного виховання (далі – НПВ) покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей, то воно, безперечно, сприяє зміцненню геополітичної суб'єктності України та посиленню євроатлантичних прагнень Української держави. Адже тільки повноцінне членство у Північноатлантичному альянсі (The North Atlantic Treaty, 2023) може забезпечити надійну гарантію суверенітету та територіальної цілісності нашої країни. Аналізуючи сутність євроатлантичної інтеграції, слід зазначити, що під нею ми розуміємо чіткий вибір геополітичної орієнтації і розвиток безпечових та інших зв'язків між державами Європи і Північної Америки (Гай-Нижник та Чупрій, 2014).

Зауважимо, що після початку російської агресії Україна заявила про намір вступити до НАТО, але, зважаючи на конфлікт із росією, поки що це зробити неможливо, але робота щодо цього триває. Так, 11–12 липня 2023 року у Вільнюсі відбувся саміт країн Північноатлантичного альянсу. У його роботі взяла участь 31 країна-член НАТО, були запрошені також Україна, Нова Зеландія, Австралія, Південна Корея, Японія. Ключовими питаннями на саміті були перспективи входження України в НАТО та військова допомога Україні. Хоча політичної заяви про запрошення України до Північноатлантичного альянсу на вільнюському саміті і не прозвучало, проте він був дуже важливий, оскільки країни Альянсу пообіцяли прийняти Україну без ПДЧ. Генсек НАТО Єнс Столтенберг заявив, що Україна сьогодні як ніколи близька до НАТО, єдине, що їй потрібно, це завершити війну і реалізувати ряд важливих реформ (Чупрій, 2023).

Однією із ключових умов вступу до Північноатлантичного альянсу є відданість цінностям, які є спільними для країн євроатлантичної спільноти, демократизація всіх сфер життя. В цьому контексті децентралізація влади є одним із основних інструментів успішної трансформації нашої країни в напрямку досягнення членства у цьому альянсі. У преамбулі Північноатлантичного договору акцентується увага на тому, що його учасники, підтверджуючи свою відданість цілям і принципам Статуту Організації Об'єднаних Націй та своє бажання жити у мирі з усіма народами і урядами, виявляють рішучість захищати свободу, спільну спадщину своїх народів і їхню цивілізацію, яка базується на принципах демократії, особистісних свобод і верховенства права, та прагнуть сприяти стабіль-

ності і процвітання в Північноатлантичному регіоні (The North Atlantic Treaty, 2023).

Таким чином, політичні демократичні цінності, такі як свобода, суверенітет, справедливість, права людини, є важливими для демократичних європейських держав, що входять до Північноатлантичного альянсу. Саме на їхній основі встановлюються зв'язки між державними інститутами та громадянським суспільством. На формування цих цінностей спрямоване, зокрема, і національно-патріотичне виховання молоді. Підкреслимо, що ці ключові цінності мають важливе значення у формуванні особистості, і вони інтегрують людину не тільки в межах національного суспільства, але й у глобальному світовому співтоваристві. Узгоджена система політичних цінностей формує політичну, організаційну, управлінську, правову і, зрештою, етичну основи існування будь-якої держави, надаючи їй громадянам можливість усвідомлювати спільну мету політичної спільноти. У разі втрати цих цінностей нація як самостійний суб'єкт міжнародних відносин може зникнути (Sulima et al., 2022).

В умовах посилення сучасних загроз та викликів національно-патріотичне виховання є важливим безпековим чинником, оскільки спрямоване на формування національної ідентичності, зокрема дітей та молоді, їх готовності захищати свою Вітчизну.

Відповідно до нещодавно прийнятого Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (від 13.12.2022 № 2834-IX) національно-патріотичне виховання стає складовою новоствореної державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності разом із військово-патріотичним вихованням і громадянською освітою. Воно також визначається як наскрізний виховний процес, спрямований на утвердження української національної і громадянської ідентичності, формування оборонної свідомості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дійового виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України (Верховна Рада України, 2022).

Із початком збройної агресії росії проти України національно-патріотичне виховання стало одним із пріоритетних напрямків діяльності держави. Багато кроків щодо розвитку НПВ зроблено на загальнодержав-

ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...

ному рівні (зокрема в напрямку законодавчого забезпечення). Важливим аспектом при цьому виступає реалізація державної політики в умовах завершення реформи децентралізації влади в Україні та воєнних дій.

Варто зазначити, що однією з важливих цінностей у країнах євроатлантичної спільноти є також субсидіарність, яка акцентує увагу на тому, що механізми управління суспільством мають будуватися «знизу вгору», тобто більшість проблем потрібно вирішувати на регіональному, місцевому рівні, який є найближчим до населення. Саме у межах реалізації цієї цінності в Україні активно відбуваються процеси децентралізації державної влади та реформи місцевого самоврядування, завершується розмежування відповідальності між державними та місцевими органами влади і розширюється надання значних повноважень територіальним громадам. Це стосується різних сфер, зокрема національно-патріотичного виховання.

Процес децентралізації передбачає частковий перехід видатків на утримання соціально-гуманітарних об'єктів до територіальних громад із метою більш оптимального і справедливого розподілу та збалансування ресурсів між різними бюджетами.

Позитивним наслідком реформи міжбюджетних відносин є збільшення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів та зростання частки видатків, що спрямовується на виконання самоврядних повноважень, зокрема в реалізації національно-патріотичного виховання.

Поточний рік відкрив перспективи для розгортання системи національно-патріотичного виховання на рівнях реформованих субрегіонів та базових. Водночас механізми формування державної політики у сфері НПВ тільки починають формуватися на рівні новостворених територіальних громад та у нових реаліях територіального районування, особливо після прийняття уже згадуваного Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». Прийняття цього закону доповнило перелік самоврядних повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад пунктом про сприяння утвердженню української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти (Верховна Рада України, 1997).

Зрозуміло, що функціонування громад в умовах передачі їм значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності все ще перебуває на стадії пошуку оптимальних шляхів розвитку та ускладнене воєнними діями в країні. Тому є певні труднощі на рівні наповнення їхніх бюджетів, що, зі свого боку, змушує зосередити увагу на забезпеченні основних потреб

громади. При цьому важливо, щоб питання НПВ знову не розглядалось як другорядне, адже війна засвідчила його актуальність та необхідність для захисту і розбудови держави. Тому виконання на місцевому рівні рішень, що прийняті державою, є надзвичайно важливими, адже побудова змістовної та стійкої системи НПВ вимагає упорядкування хаотичних соціально-орієнтованих відносин, надання їм значущих виховних функцій для суспільства.

При цьому особливе значення набувають місцеві програми національно-патріотичного виховання. Зокрема, завдяки їм громади можуть долучатись до роботи в цьому напрямку через районний чи обласний рівні. Певним орієнтиром для їх розроблення та реалізації виступає Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року (Кабінет Міністрів України, 2020), яка стала важливим кроком у реалізації державної політики у сфері НПВ у нових реаліях. Серед напрямків роботи цієї програми є два, які безпосередньо стосуються розвитку сфери НПВ на субрегіональному та базовому рівнях:

1) Формування української національної ідентичності. Цей напрямок передбачає здійснення заходів, спрямованих на впровадження та утвердження суспільно-державних (національних) цінностей і розвиток національної ідентичності населення України. Це включає проведення заходів, які сприяють формуванню почуття належності до України, розумінню і підтримці національних цінностей та культурних традицій (Чупрій, 2015).

2) Підтримка та співпраця з інститутами громадянського суспільства. Цей напрямок передбачає співпрацю органів державної влади та місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства у сфері національно-патріотичного виховання. Це може включати партнерство з неприбутковими і молодіжними організаціями, освітніми установами та іншими суб'єктами громадянського суспільства з метою спільної реалізації проектів і програм.

Відтак на регіональному рівні державна політика у сфері національно-патріотичного виховання реалізується в рамках підходів, визначених на національному рівні. Це означає, що вони враховуватимуть Державну цільову соціальну програму національно-патріотичного виховання.

Крім того, на регіональному рівні можуть бути розроблені власні програми, які будуть ухвалюватись і реалізовуватись на базовому та субрегіо-

ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...

нальному рівнях. Ці програми будуть спрямовані на вирішення місцевих проблем розвитку компонентів національно-патріотичного виховання. Однак для цього потрібно виконати значну роботу зі стандартизації та моніторингу якості діяльності у сфері НПВ. При цьому враховуватимуться положення Стратегії НПВ та інших нормативно-правових актів, що були прийняті на загальнонаціональному рівні.

Наголосимо, що законодавче закріплення національно-патріотичного виховання прописане в Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» і спрямоване на усунення сприйняття НПВ як тимчасового процесу. З цим відбувається посилення уваги до навчально-виховного процесу, що охоплює всі сфери життєдіяльності суспільства, насамперед сфери освіти і науки, молодіжну та соціальну сфери, культури і мистецтва, реклами, відновлення та збереження національної пам'яті, краєзнавства, туризму, охорони довкілля, фізичної культури і спорту, профорієнтації на військовій спеціальності, цивільної оборони та цивільного захисту, безпеки і оборони України, зв'язків із закордонними українцями (Верховна Рада України, 2022).

Головною складовою патріотичного виховання є формування у молоді пошани та любові до рідної країни, її символів, що здійснюється насамперед родиною, найближчим соціальним оточенням, через передавання певних культурних зразків, традицій, звичаїв, вірувань тощо. Визначаючи основні ознаки національно-патріотичного виховання, потрібно зазначити, що воно повинно бути системним, безперервним, довготривалим. Воно повинно реалізуватися від дошкільних навчальних закладів і до закінчення вузів. Особливу увагу потрібно приділяти дошкільному вихованню, періоду навчання у початковій та середній школі, оскільки саме в цей час закладаються морально-етичні засади особистості (Чупрій, 2015).

Патріотичне виховання включає у себе соціально-політичні, організаційні, цільові, функціональні та інші аспекти. Органи державної влади різних рівнів приділяють значну увагу патріотичному вихованню молоді, спрямованому передусім на формування готовності до захисту Вітчизни, поваги до вітчизняного законодавства та засад демократичної, правової держави, української історії, культурної спадщини країни (Сіра та Чупрій, 2022). Важливими у НПВ є не лише сім'я, шкільництво, а також і соціальна робота з дітьми та молоддю, молодіжна робота, що включають не лише надання різних видів допомоги, але й спрямовані на розкриття потенціалу дітей та молоді, залучення їх до суспільного життя. В цьому процесі вони виступають одними із агентів соціалізації підростаючого покоління. Здійснюючи

свій вплив на вторинному етапі соціалізації, фахівці цієї сфери сприяють становленню дітей та молоді як особистостей, їх відчуттю соціальної згуртованості, розумінню, що кожен із них є членом одного і того ж суспільства, що разом вони роблять спільну справу. А це, зі свого боку, є підґрунтям для збереження національної самобутності громадян, сприяє активізації їх бажання стояти на позиціях захисту національних інтересів у всіх сферах (Сіра, 2023b).

Процес національно-патріотичного виховання повинен бути одним із ключових, зокрема в молодіжній політиці, надавати їй духовний та ідеологічний сенс. Особливо важливим є залучення всіх наявних потенціальних ресурсів на рівні територіальних громад (ТГ). Це означає спрямування зусиль на створення молодіжного простору на базі існуючої молодіжної інфраструктури або об'єктів, які періодично використовуються населенням ТГ, таких як клуби, бібліотеки, спортивні заклади, загальноосвітні навчальні заклади тощо.

Це сприятиме створенню умов для розвитку національно-патріотичної свідомості та ціннісного спрямування молоді, а також залученню їх до активної участі в суспільному житті та формуванню національної і громадянської ідентичності. Кооптація об'єктів молодіжної інфраструктури у процес національно-патріотичного виховання сприятиме створенню доступного та привабливого середовища для молоді, де вони зможуть розвивати свої здібності, цінності.

Для поєднання кадрових, матеріальних-технічних та інтелектуальних ресурсів, обміну досвідом на регіональному рівні потрібно забезпечити створення постійно діючих опорних онлайн-платформ для співпраці активних молодих людей в укрупнених районах. Ці платформи можуть об'єднувати лідерів дитячих/молодіжних громадських організацій, відповідальних за реалізацію державної політики у сфері національно-патріотичного виховання, а також фахівців із територіальних громад. Для стимулювання молодіжної участі в розв'язанні нагальних проблем громади важливо знайти формати розроблення, фінансування та реалізації проєктів і ініціатив із національно-патріотичного спрямування, які надаватимуть статус суб'єктності молодіжним ініціативним групам (тимчасово) на рівні громадських організацій.

Важливим завданням є формування відповідного інформаційного простору щодо просвітницької діяльності у сфері національно-патріотичного

ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...

виховання на рівні громади. Це слугуватиме швидкому розповсюдженню інформації із цієї сфери і формуванню центрів національно-патріотичного виховання та розвитку у молодіжних центрах або просторах. Інформаційний простір може стати коротким шляхом до створення таких центрів та сприяти розвитку напряду національно-патріотичного виховання.

Щодо фінансування заходів національно-патріотичного виховання на рівні територіальних громад (ТГ), то воно здійснюватиметься з урахуванням наявних ресурсів та стратегічного розуміння того, якими інструментами доцільно формувати патріотичний світогляд, ціннісні орієнтири та активну громадянську позицію молоді.

Однак для уникнення відторгнення на рівні ТГ реалізація державної політики у сфері національно-патріотичного виховання потребує уточнення механізмів організаційного та методичного регулювання. На сьогодні основним недоліком ресурсної бази фахівців із роботи з молоддю в ТГ є недостатні матеріальні та кадрові ресурси. Проте ефективна робота з молоддю передбачає чітку організацію міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії, залучення до системи координат партнерської співпраці «держава – громадські організації – бізнес». Це означає, що необхідно створити ефективний механізм співпраці між державними органами, громадськими організаціями та бізнес-структурами для спільної реалізації національно-патріотичного виховання. Ця партнерська взаємодія дозволить забезпечити необхідні ресурси, фінансування та експертну підтримку для здійснення національно-патріотичних заходів.

Впровадження національно-патріотичного виховання на рівні територіальних громад потребує проведення комплексного дослідження щодо впливу молодіжної роботи або її відсутності на розвиток молоді в ТГ. Результати цього дослідження повинні бути використані для внесення відповідних змін до Законів України «Про місцеве самоврядування», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», «Про освіту» та інших відповідних нормативно-правових актів.

Методологія формування єдиного молодіжного простору в ТГ повинна враховувати кращі практики діяльності у сфері національно-патріотичного виховання. Показники, що визначають збільшення кількості дітей та молоді, залучених до проєктів і заходів національно-патріотичного виховання на місцевому та регіональному рівнях, мають відповідати ціннісним орієнтирам та індикаторам ефективності, визначеним у Стратегії національно-патріотичного виховання. Це дозволить оцінити та контролювати прогрес у реалізації стратегічних цілей і задач у цій сфері.

Висновки і перспективи подальшого розвитку

Підсумовуючи, зазначимо, що в умовах посилення сучасних загроз та викликів, зокрема повномасштабної агресії росії, національно-патріотичне виховання є важливим безпековим чинником, оскільки спрямоване на формування національної ідентичності молоді, її готовності захищати свою Вітчизну. Було підкреслено, що національно-патріотичне виховання населення України сприяє посиленню євроатлантичних прагнень нашої країни, оскільки тільки повноцінне членство в Північноатлантичному альянсі може забезпечити надійну гарантію суверенітету та територіальної цілісності Української держави. Також було зазначено, що ключовими умовами вступу до Північноатлантичного альянсу є відданість цінностям, які є спільними для країн євроатлантичної спільноти, демократизація всіх сфер життя та децентралізація, в рамках якої здійснюється формування територіальних громад (ТГ). Вказується, що реалізація державної політики у сфері національно-патріотичного виховання на рівні ТГ потребує уточнення механізмів організаційного та методичного регулювання. Впровадження національно-патріотичного виховання на рівні територіальних громад потребує також проведення комплексного дослідження щодо впливу молодіжної роботи або її відсутності на розвиток молоді в ТГ. На сьогодні основним недоліком ресурсної бази фахівців із роботи з молоддю в ТГ є недостатні матеріальні та кадрові ресурси.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бжезінський, З., 2019. *Велика шахівниця*. Харків: Фабула.
- Верховна Рада України, 1997. *Про місцеве самоврядування в Україні*, Закон України, [online] 21 травня, № 280/97-ВР. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>> [Дата звернення 15 вересня 2023].
- Верховна Рада України, 2022. *Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності*, Закон України, [online] 13 грудня, № 2834-ІХ. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>> [Дата звернення 15 вересня 2023].
- Гай-Нижник, П.П. та Чупрій, Л.В., 2014. Національні інтереси, національні цінності та національні цілі як структуроформуючі чинники політики національної безпеки. *Гілея: науковий вісник*, 84(5), с.465-471.

**ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА
РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...**

Кабінет Міністрів України, 2020. *Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року*, Розпорядження, [online] 9 жовтня, 1233-р. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text>> [Дата звернення 15 вересня 2023].

Сіра, О., 2023а. Ідентифікаційний простір в Україні та соціалізація молоді. В: *Соціологія – Соціальна робота та соціальне забезпечення: регулювання соціальних проблем*, Міжнародна наукова конференція. Львів, Україна, [online] 18-19 травня 2023 р. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», с.142-145. Доступно: <https://53477a4e-657c-493d-a190-b00784fa616e.filesusr.com/ugd/6235c0_55b1aa07fc084e81a31eb69e17fbc27d.pdf> [Дата звернення 15 вересня 2023].

Сіра, О., 2023б. Національно-громадянська консолідація як умова подальшого розвитку України. В: *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*, Міжнародна науково-практична конференція. Київ, Україна, [online] 17-18 травня 2023 р. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, с. 235-239. Доступно: <https://www.kmv.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/2023_ukrayina-i-svit-materialy-2.pdf> [Дата звернення 15 вересня 2023].

Сіра, О.В. та Чупрій, Л.В., 2022. Громадянський діалог як необхідна умова розвитку сфери національно-патріотичного виховання в Україні в умовах сучасної геополітичної ситуації. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, [e-journal] 9, с.237-254. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265463>

Чупрій, Л.В., 2015. *Політика національної безпеки Української держави в гуманітарній сфері: концептуально-інституційний аналіз*. Київ: Кожуховський І. І.

Чупрій, Л.В., 2023. Результати Вільнюського саміту НАТО для України. *Matrix*, [online] 14 липня. Доступно: <<https://matrix-info.com/rezultaty-vilnyuskogo-samitu-nato-dlya-ukrayiny/>> [Дата звернення 15 вересня 2023].

Garnett, Sh.W., 1999. Ukraine and Russia. In: *Ukraine in Europe. Occasional Reports in European Studies*. Washington: Center for Strategic and International Studies.

Hunter, R.E., 1999. *Ukraine, NATO and The United States*. In: *Ukraine in Europe. Occasional Reports in European Studies*. Washington: Center for Strategic and International Studies.

Sulima, Y.M., Onuchak, L.V., Diachuk, O.V., Chuprii, L.V. and Verkhovtseva, I.G., 2022. Value component of the dialogical approach in international relations.

Journal of Community Positive Practices, [e-journal] 22, pp.126-140. <https://doi.org/10.35782/JCPP.2022.SI.10>

The North Atlantic Treaty. Washington D.C. – 4 April 1949, 2023. *The North Atlantic Treaty Organization*. [online] Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm> [Accessed 15 August 2023].

REFERENCES

- Bzhezinskyi, Z., 2019. *Velyka shakhivnytsia* [Big chessboard]. Kharkiv: Fabula.
- Cabinet of Ministers of Ukraine, 2020. *Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na period do 2025 roku* [On the approval of the Concept of the State targeted social program of national and patriotic education for the period until 2025], Order, [online] 9 October, 1233-r. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-%D1%80#Text>> [Accessed 15 August 2023].
- Chuprii, L.V., 2015. *Polityka natsionalnoi bezpeky Ukrainiskoi derzhavy v humanitarnii sferi: kontseptualno-instytutsiinyi analiz* [National security policy of the Ukrainian state in the humanitarian sphere: a conceptual and institutional analysis]. Kyiv: Kozhukhovskiy I. I.
- Chuprii, L.V., 2023. Rezultaty Vilnius'koho samitu NATO dlia Ukrainy [Results of the Vilnius NATO Summit for Ukraine]. *Matrix*, [online] 14 July. Available at: <<https://matrix-info.com/rezultaty-vilnyuskogo-samitu-nato-dlya-ukrayiny/>> [Accessed 15 August 2023].
- Garnett, Sh.W., 1999. Ukraine and Russia. In: *Ukraine in Europe. Occasional Reports in European Studies*. Washington: Center for Strategic and International Studies.
- Hai-Nyzhnyk, P.P. and Chuprii, L.V., 2014. Natsionalni interecy, natsionalni tsinnosti ta natsionalni tsili yak ctруктуроformuiuchi chynnyky polityky natsionalnoi bezpeky [National interests, national values and national goals as structural factors of national security policy]. *Hileya: scientific bulletin*, 84(5), pp.465-471.
- Hunter, R.E., 1999. *Ukraine, NATO and The United States*. In: *Ukraine in Europe. Occasional Reports in European Studies*. Washington: Center for Strategic and International Studies.
- Sira, O., 2023a. Identyfikatsiinyi prostir v Ukraini ta sotsializatsiia molodi [Identification space in Ukraine and socialization of youth]. In: *Sotsiolohiia – Sotsialna robota ta sotsialne zabezpechennia: rehuliuвання sotsialnykh*

© Чупрій Л. В., 2023

© Сіра О. В., 2023

problem [Sociology – Social Work and Social Security: Regulation of Social Problems], International Scientific Conference. Lviv, Ukraine, [online] 18-19 May, 2023. Lviv: Lviv Polytechnic National University, pp.142-145. Available at: <https://53477a4e-657c-493d-a190-b00784fa616e.filesusr.com/ugd/6235c0_55b1aa07fc084e81a31eb69e17fbc27d.pdf> [Accessed 15 August 2023]. Sira, O., 2023b. Natsionalno-hromadianska konsolidatsiia yak umova podalshoho rozvytku Ukrainy [National and civil consolidation as a condition for Ukraine's further development]. In: *Ukraina i svit: teoretychni ta praktychni aspekty diialnosti u sferi mizhnarodnykh vidnosyn* [Ukraine and the world: theoretical and practical aspects of activity in the field of international relations], International Scientific and Practical Conference. Kyiv, Ukraine, [online] 17-18 May, 2023. Kyiv: KNUCA Publishing Centre, pp. 235-239. Available at: <https://www.kmv.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/2023_ukrayina-i-svit-materialy-2.pdf> [Accessed 15 August 2023].

Sira, O.V. and Chuprii, L.V., 2022. Hromadianskyi dialoh yak neobkhidna umova rozvytku sfery natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v Ukraini v umovakh suchasnoi heopolitychnoi sytuatsii [The civic dialogue as a necessary condition for the national patriotic education sphere's development in Ukraine under the conditions of the current geopolitical situation]. *International Relations: Theory and Practical Aspects*, [e-journal] 9, pp.237-254. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.9.2022.265463>

Sulima, Y.M., Onuchak, L.V., Diachuk, O.V., Chuprii, L.V. and Verkhovtseva, I.G., 2022. Value component of the dialogical approach in international relations. *Journal of Community Positive Practices*, [e-journal] 22, pp.126-140. <https://doi.org/10.35782/JCPP.2022.SI.10>

The North Atlantic Treaty. Washington D.C. – 4 April 1949, 2023. *The North Atlantic Treaty Organization*. [online] Available at: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm> [Accessed 15 August 2023].

Verkhovna Rada of Ukraine, 1997. *Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini* [About local self-government in Ukraine], Law of Ukraine, [online] 21 May, No. 280/97-VR. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>> [Accessed 15 August 2023].

Verkhovna Rada of Ukraine, 2022. *Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti* [On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity], Law of Ukraine, [online] 13 December, No. 2834-IX. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>> [Accessed 15 August 2023].

**DEVELOPMENT OF THE SPHERE OF NATIONAL PATRIOTIC
EDUCATION IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION
AND EURO-ATLANTIC INTEGRATION OF UKRAINE**

Leonid Chuprii^{1ab},
Oksana Sira^{2a}

*¹Doctor of Political Sciences, Associate Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7221-5703>,
e-mail: chupriy2006@ukr.net,*

*²PhD in Philosophical Sciences,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1069-2381>,
e-mail: ovsira@ukr.net,*

*^aUkrainian State Mykhailo Dragomanov University,
Kyiv, Ukraine, 01601*

^bState Tax University, Irpin, Ukraine

The article examines peculiarities of the development of the national patriotic education sphere in conditions of decentralization of domestic authorities and Euro-Atlantic integration of Ukraine. It is indicated that national patriotic education is aimed at forming the national consciousness in youth, as well as a sense of love for Ukraine, respect for outstanding Ukrainian political and historical figures and key events of Ukrainian history, readiness for the conscientious realization of civic and constitutional duties, in particular, the protection of the native Motherland. Attention is focused on the fact that the national patriotic education of the Ukrainian population contributes to strengthening the Euro-Atlantic aspirations of Ukraine as a state, since only full membership in the North Atlantic Alliance can provide a reliable sovereignty guarantee and territorial integrity. This is one of the key tasks of the national patriotic education. It is emphasized that the key conditions for joining the North Atlantic Alliance are commitments to the values that are common to the countries of the Euro-Atlantic community, democratization of all spheres of life and decentralization, within the framework of which the formation of territorial communities (TCs) is carried out. It is indicated that the implementation of state policy in the national patriotic education field at the level of TCs requires clarification

© Чупрій Л. В., 2023

© Сіра О. В., 2023

**ЧУПРІЙ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ, СІРА ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА
РОЗВИТОК СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ...**

of the mechanisms of organizational and methodical regulation. Today, the main shortcoming of the resource foundation of specialists working with youth in TCs is insufficient material and personnel base.

Key words: national and patriotic education; territorial communities; Euro-Atlantic integration; decentralization.